

ŽIVOT SS. CYRILLA a METHODA.

Napísal

Fr. V. Sasinek;

vydal

Martin Kollár.

V TRNAVE, 1885.

Tlačou Adolfa Horovitzu.

Úvod.

Vstúpili sme do významného roku 1885., pamätného tým, že sv. Method, tento veľký svätec cirkve Pána Ježiša, práve pred 1000 rokami dokončil svoje bohumilé putovanie zemské: a nepochybujeme, že Boh všemohúci, spravodlivý to odplatiť, udeliť mu ráčil korunu slávy večnej. Čo je teda i pre nás Slovákov prirodzenejšie, jako to, abysme sa i my s podlžnou vďačnosťou rozpomenuli na neho, na veľkého toho učiteľa a apoštola otcov našich. Nepoznáme-li však bohumilé účinkovanie jak jeho, tak i jeho brata sv. Cyrilla: jako oceníme a oslávimе jeho zásluby? Preto som si predovzal aspoň stručne napísať „Život ss. Cyrilla a Methoda“, nepochybujúc, že to prispeje ku cti a chvále Božej, jako i k záslúženej oslave ss. Cyrilla a Methoda a k duševnému prospechu katolíckých Slovákov. —

Od 30. sept. r. 1880., čo sv. Otec, Lev XIII., r. p. vydal svetoznámu encykliku „Grande munus“ o povýšení a rozšírení bohoslužebnej úcty ss. Cyrilla a Methoda, s veľkou horlivosťou pretriasali dejezpytci otázku uvedenia Slovanov do cirkve Pána Ježiša, a tým uľahčená je mi práca k dôkladnejšiemu poznaniu tejto záležitosti, nežli bolo dosavad.

Neúplná a kusá bola by však práca táto, kebych hneď prišiel k životopisu ss. Cyrilla a Methoda, bez toho, žebych podal iné potrebné známosti, ktoré predehádzaly vek týchto našich veľkých Oslávencov. Nutno nám predostrieť si celý vývin kresťanstva medzi Slovanami až do jeho završenia skrze ss. Cyrilla a Methoda.

1. Prvotiny kresťanstva na Slovensku.

Dosavadný dejepis prvotnej cirkve Krista Pána točil sa temer okolo Ríma a Caribradu, tak že venujúc pozornosť týmto viehlasným mestám, nechal cirkevné dejiny vzdialených zemí temer zahalený tmou. Tak sa stalo i so zemami slovanskými, ktoré od pradoby ťahly sa od brehov Rýnu, od žriedla Dunaja a od brehov jaderského mora pres Európou do Asie. Nemajme to ale za zlé dejepiscov. Každý dbal o dejepis národa, z ktorého pochádzal, a o inom zmienil sa len vtedy, keď sa musel dotknúť i zemí pohraničných. Povinnosťou slovanských dejepiscov bolo poznačiť deje svojho národa: ale buď sa to nestalo, alebo keď sa i stalo, nepriaznivý svet zničil dejepisné pamiatky Slovanov. To sa skutočne prihodilo i ocom našim¹⁾, a pozdejší svet tiež nebol šetrnejší k slovanským dejepisným pamiatkam: teda nenie divu, že sa s nimi hojne vykázať

¹⁾ *Catalogus Archiepiscoporum Laureacensium et Ecclesiarum suffraganearum ipsius, tempore Odoacri, regis Rugorum, et Theoderici, regis Ostro-Gothorum, immo tota ecclesia Laureacensis cum omnibus suis Suffraganeis et populo utriusque sexus, parvis et magnis, vitam retinere cupientibus, eorundem regum formidine (cum unus esset barbarus et alter pessimus Arianus) cum omnibus suis substantiis et clericis et libris ac privilegiis, Sanctorumque reliquiis et corporibus eorundem in Neapolim et universam Samniticam Italiam transmigrarunt, nil Pannonis et Moesis (= Moravians) memoriae relinquentes.* Vita S. Maximiliani Arch. Laur. & Mart. ap. H. Per. I, 32.

nemôžeme. Navzdor tomu máme predsa nektoré, ktorými si posvietiť môžeme i na prvotiny kresťanstva u Slovanov, tak že pápež Ján X. r. 925. písal Tomislavovi, kráľovi horvatskému: „Kto zaisťe pochybuje, že krajiny Slovanov v prvotinách Apoštolov a všeobecnej cirkve sú spomínané, keď od koliebký (cirkve) prijali pokrm ohlašovania apoštolskej cirkve?“

Na počiatku cirkve, okrem učennikov Pána Ježiša, bolo dvanásť Apoštolov, ktorý dľa rozkazu nebeského Majstra svojeho rozišli sa po celom svete, aby nielen Židom, Grékom a Rimanom, ale všetkým národom ohlašovali sv. evangelium: predsa však dôkladnejšie poznáme len účinkovanie sv. Pavla. O sv. Petrovi a Ondrejovi málo toho vieme, a o Apoštoloch ostatných temer nič: zdáľiž ostatní ss. Apoštoli nekonali svoje poslanie? Sú, ktorí ešte i to poslanstvo, ktoré tí traja ss. Apoštoli konali k Slovanom, berú do pochybnosti, nedbajúc, že pri tom krivdení dejepisu slovanského, činia krivdu samým Apoštolom. Rozsiahle kupectvo, ktoré bolo medzi Asiou a Európou, nevedlo sa len po nebezpečnom mori, ale i po suchu.¹⁾ Nespomínajúc iné, podotýkam len to, že od slovanského mora (jako Adam Bremenský nazýva more baltické) riečišťom Visly šla cesta ku Karpatom, odtiaľto (jako svedčí Plinius) k Prešporku (Carnuntum), odtiaľto k Uhľoňu (Aquileja) a do Italie: zdáľiž Apoštoli nepoužili tájto cesty, aby získali Kristu Pánu slovanské národy? Nenie teda nič neuveriteľného, že sv. Ondrej dľa Nestora hlásal v Rusku sv. evangelium, že toto otcovia naši prvotne prijali od sv. Petra²⁾; sv. Pavel ale medzi ve-

¹⁾ Giesebrecht: Gesch. der deutschen Kaiserzeit. Braunschweig, 1855. I, 23.

²⁾ Prameny dějin českých. I, 47. a 48.

riacimi spomína i Barbarov a Seytov¹⁾), pod ktorými starý svet rozumel zvláštne Slovanov, s Grékami a Rimanami od pradoby susediacich.

Že sv. Pavel skutočne hlásal sv. evangelium Slovanom barbarským a štítonosným (Skyto-phoroi), toho dôkazom sú Skutky apoštolské. Solún (Thessalonika) a mnohé mestá na macedonskom pobreží boli ovšem grécke, ale okolo Soluni a hore k Balkánu a ďaleko za Balkánom bývali od pradoby Slovania. Keď teda v Solúni kázal sv. Pavel sv. evangelium, nektóri uverili a pripojili sa k nemu a Sylovi, a to i z venkovanov a pohanov množstvo veľiké, i paní vznešených nemálo²⁾). Sám sv. Pavel píše k Rimanom, že od Jeruzalema kolom až k zemi illyrskej všetko naplnil Kristovým evangelium³⁾); k čomu dodáva sv. Hieronym, že Boh bol s Pavlom v Illyriku⁴⁾). Na základe toho píše i ruský dejepisec Nestor († 1116.): „V Moravy (poddunajskej) bo chodil i apoštol Pavel, učil tu; tu bo jest Iljurik, jehoše dochodil apoštol Pavel; tu bo bješe Slojžené prvoje, tiemže i slovjensku jazyku učitel jest Pavel.“ Nemôže byť ani pochybnosti, že Rimania nielen v Panonii, nad ktorou vládli, obznámili kresťanstvo, ale že buď jako kupei, buď jako ubehlici alebo jako válečníci zanesli semeno kresťanstva za Dunaj k Slovanom v Germanii a Sarmácii⁵⁾). Potvrďuje to i samé meno Kresťan, ktoré už na počiatku cirkve muselo sa dostať k Slovanom z Ríma, kde pohania vyznavačov Krista ne-

¹⁾ Rim. 1, 14. Kol. 3, 11.

²⁾ Et de colentibus gentilibusque. Act. Ap. 17, 4. I. Thess. 1, 8.

³⁾ Rim. 15, 19.

⁴⁾ Epist. 148. ad Marcellam.

⁵⁾ Tertullianus contra Iudaeos c. VII. Origenes lib. IV. Peri Archon c. I.

menovali Christianmi, ale z potupy Chrestanmi¹⁾). Konečne jestli nie už prv, zajiste pod cisárom Konstantinom dostalo sa kresťanstvo z Pannonie i za Dunaj, kam jeho moc a vláda zasiahla²⁾).

Bohužiaľ! kacirské učenie Aria, proti ktorému vo IV. stoly viedly sa tolké boje na slovanskej pôde Illyrika, zaujalo oba brehy Dunaja; a čítame, že nielen sv. Martin mnoho musel trpeť v Panonii od kňazov arianskych, ale i sám kráľovský dvor na Morave a Slovensku k arianizmu nútil slovanských kresťanov³⁾). Nastalé války došlapaly, čo pokazil arianizmus: ubostily sa surovosť a náboženská netečnosť, a to tým viac, že i Rim i Carihrad dosť maly čo činiť doma, aby sa ubránily pred vñutornými a nevñutornými nepriateľmi. Pravdepodobné je, že pri arianizme, ktorý netrpel síce oltár katolícky vedľa arianskeho, trpel ale modlářsky, drevne pohanstvo slovanské nielen nevyhynulo, ale snáď v roztržkách medzi katolicizmom a arianizmom i na nohy opäť sa postavilo.

2. Vzkriesenie kresťanstva na Slovensku.

Keď krvavé války utíchly, dal Boh všemohúci cirkvi svojej ss. Ambroža, Hieronyma, Augustina a pápeža sv. Rehora (590—604.), ktorého plným právom cirkevný dejepis nazýva „veľkým“. On odňal ostrie arianizmu, hájil cirkevnú prednosť politicky poníženého Rima proti zpupnosti Carihradu, udržal slovanské Illyrikum pri stolici apoštolskej, zvelebil liturgiu a roznecoval činnosť katolíckú na všetky strany, tak že pápež Agatho. r. 650. spomína už značný počet biskupov medzi

¹⁾ 2. S. Fl. Tertulliana Apologeticum. V Praze, 1877. str. 33.

²⁾ Historia cirkevní Eusebia. V starém městě Pražském, 1594. str. 294.

³⁾ Srov. pozn. 1. Sborník Velehradský. V Praze, 1883. str. 57.

Britanmi, Frankami (Nemcami) a Slovanmi. Ponevác ale patriarcha carilhradský práve vtedy na ujmu stolice sv. Petra počal si prikladať názov „všoebeceného patriarchy“, museli pápežovia pracovať na tom, aby biskupstva západu tým viac uvedené boli vo spojenie s Rímom. Zvláštnu činnosť v tomto dokázal sv. Bonifác medzi Nemcami a Slovanmi západnej Germanie, tak že zlomiv odpor biskupov uviedol cirkev v Germanii do nového organizmu. Snahy pápežov podporované boli tým, že v Galii utvoril sa štát katolícky, pod jehož protektorát sa i postavili, ano ho za cisárstvo rímske vyhlásili. Škoda, že potom rímski cisárovia tento názov, jako niekedy cisári carilhradskí, zneužili, miešajúc sa nad právo do cirkevných záležitostí, upotrebujúc biskupov k cieľom politickým a pod zásterou kresťanenia podmaňujúc svojej politike susedné národy. Taký cisársko-hierarchický organizmus považovaný bol za jediné pravé kresťanstvo, tak že kto nenúležal k nemu, ani nebol považovaný za kresťana, bárby jak uprimne a pravoverne bol veril v Krista Ježiša. Nenie divu, že sa tomuto kresťaneniu zpierali jak pohanské tak i nepohanské národy, ponevác sa od nich požadovalo, aby tomu „cisárskemu kresťanstvu“ priniesli v obeť i samostatnosť svoju i národnosť. Tlak ten cítili i pápežovia, ale nemali tej svetskej moci, aby sa zpod neho vysvobodili k neodvislému jednaniu sv. stolice.

Od doby Karola V. krok za krokom približovala sa rímska ríša k hraniciam ríše moravo-slovenskej, aby ju pohltila. Už r. 817. Ludvikovi dostali sa v podiel Slovania na Morave a Slovensku¹⁾, a tak dostali sa pod biskupa pasovského Rin-

¹⁾ Bojoarum, Carentanor, Beheimor, Avaror atque Slavos, qui ab orientali parte Bojoariae sunt. Charta divisionis ap. Baluzium.

hara¹⁾. Po smrti tohoto stal sa jeho nástupcom Uroľf, ktorý u pápeža Eugena II. (824—827) vymohol si obnovenie zapadlého arcibiskupstva laureacenského, so suffraganmi v Medlici (Fauiana). Vespríme (Speculo Juliensi, Sorigiturensi), Nitre a Starých Hradoch. (Vetuariensi=Vetu-arcensi). Ustanovenie toto stretlo sa s veľkým odporom arcibiskupa solnohradského, bezpochyby preto, že to boli biskupstva obradu glagolsko-slovanského²⁾. Z toho povstali trenice s arcibiskupom solnohradským o Pannoniu, tak že arcibiskupstvo laureacenské potlačené bolo, a suffragani jeho zostali bez pochyby až do vymretia, jako sa to stalo v Panonii.

Čo činili arcibiskupi saleburgskí v Panonii, to činili bezpochyby tiež na Morave a Slovensku. Uvádžali kňazov nemeckých, potláčali glagolsko-slovanskú bohoslužbu a umiesťovali latinskú; čoho dôkazom je, že i v Nitre bol (postavený? a) zasvätený chrám na počesť nemeckého svätca Emerama. Z toho ovšem medzi kňazstvom rozličného druhu musely povstať trenice, a z týchto žaloby, ktoré sa dostaly až do dvoru kniežacieho. Nastaly upodozrievania, ba pri nemeckých kňazoch i šľaky v prospech rímskej ríše; čoho dôkazom je, že Mojmir zapudil Pribinu z kniežatstva nitranského.

Tak stály veci, keď cisár Ľudvik, r. 846. vtrhnuv do Moravy, osadil Mojmira a posadil Rastislava na kniežacký stolec. Prirodzená vec, že keď Rastislav stal sa kniežatom z milosti Nemcov, nemeckým kňazom a prístehovalcom nariastly hrebene, a trenice náboženské o latinskú literu staly sa ešte ohnivejšie. Rastislav, vidiac nielen toto pripravovanie Moravy a

¹⁾ Riharius baptizat omnes Moravos. Bernardi Norici Chron. Laur. ap. Per. SS. R.R. Aust. I. 1304.

²⁾ Rudis adhuc christianitas Marahensium. Syn. Mog. an. 852.

Slovenska za pohlt cisárovi, ale i to, že Ľudvik jemu na zdury zapúdeného Privinnu obdaril i vojvodstvom v susednej Pannonii, odhodlal sa k veľkému dieľu, ktoré by zabezpečilo Morave a Slovensku i cirkevnú a politickú samostatnosť i vzdelanie ľudu. Nemeckí kňazi, neznajúc mlvy ľudu, nechávali ho v nevedomosti a pohanských poverách; ba i tú latinskú liturgiu konali bez smyslu a vňútorného pohnutia¹⁾. Bastislav teda, slyšav, že misiónári carhradskí vykonali veľké veci k sriadeniu slovenskej cirkve nad Čiernym morom, vypravil s podobným úmyslom poslov svojich do Carigradu.

„Ľudia naši — tak pravili poslovia cisárovi Michalovi — od pohanstva síce odstúpili a zachovávali kresťanský zákon: nemáme však učiteľa takého, ktorý by nám našim jazykom vyložil pravú vieru kresťanskú. Prišli k nám mnohí kresťanskí učetelia z Vlach i z Grék i z Nemec, učiace nás rozlične: avšak my Slovania, prostí ľudia, nemáme kto by nás pravde naučil a smysel (písma) vyložil. Pošli teda, dobrý pane, takého muža, ktorý by nás naučil všetkej pravde.“ Posolstvo bolo vyslyšano, a za tých túžených učiteľov vyvolila prozreteľnosť Božia dvoch ss. bratov, Cyrilla a Methoda.

3. Prvé doby zo života ss. Cyrilla a Methoda.

Na brehu egejského mora, v krajine macedonskej, je od dávnych vekov pamätné me-to Thessalonika (Te Saloníkè), u Slovanov Solún nazvané. Jeho okolie bolo od pradoby obývané

¹⁾ Omnes pene ecclesiae in illo episcopatu (Pataviensi) erant lignae et nullo ornatu decoratae; imo ipsi earum presbyteri, ut ita dicam, lignei erant; quia conjugibus et terrenis negotiis dediti, in divinis officiis penitus ignari „Miserere mei Deus“ pro Canone, „Attendite“ pro Passione legebant. Vita b. Altmani ap. H. Per. I, 123.

lovanami, ktorí onú pôvodne grécku osadu (kolóniu) značne oslovanečili. Tam sa narodili dvaja bratia, Method a Konstantin, ktorý poslednejší pred smrťou svojou čo mních prijal meno Cyrill. Otec jejích slul Lev, matka Maria.

O mladom veku staršieho syna, Methoda, nemáme bojných práv. Vzdelav sa náležite, mal dla príkladu otea svojeho slúžiť cisárovi a vlasti v úradoch občanských. Stal sa i skutočne cisárskym vojevodom jednej krajiny slovanskej bezpochyby trumskej pri rieke Strumici (Strymon). V tom vysokom dôstojnstve však zostal Method len krátky čas. Vidiac kolké nebezpečenstva hrozia duši v lesku hodnosti a hluku sveta, a edený túhou svojeho nábožného srdca stal sa mníchom na ore Olympu.

Mladší brat, Konstantin (Cyrill), po smrti otcovej, asi v trináctom roku veku svojej, dostal sa do Carigradu k cisárskemu dvoru, aby čo uslahtilý mladík bol spoločníkom cisársviča Michala. Pod správou učeních mužov, menovite Lva a boeia, vzdelal sa v umeniach: ale nebažil po sláve tohoto sveta, a jeho srdce túžilo po kláštorskej samote, aby tam slúžil ohu. To keď spozorovali priaznivci jeho, chceli ho pripútať k arihradu a odporúčali ho sv. Ignácovi, patriarchovi carigradskému, za správcu knižnice pri chráme sv. Žofie. Pokorne sa oddal vôli vzrešeného arcipastiera svojho, a vysvätený zaňaza, začal konať onen úrad sebe sverený. Dlho však nezoal v tom úrade, lebo ho premohla predošlá túžba po kláštorskej samote, a vzdav sa úradu, odišiel do jedného kláštora na rehu norskom. Pobyť tam ale len poľ leta, lebo priatelia vyátrali ho a premluvili, aby svoje od Boha dané neobyčajné rivny ducha vynaložil k prospechu cirkve. Vrátil sa teda do

Carilradu, kde mu sv. Ignác sveril učiteľskú stolicu, aby prednášal mládeži kresťanskú filosofiu. Vo vede tejto tak vynikal, že i napotom zostal mu názov filozofa. Ešte nemal 24 rokov, keď na rozkaz cisárov podujal disputu (učenú hádku) proti Jánovi Grammatikovi, ktorý r. 842. pre svoje bludy pozbavený bol patriarchátu, a zvíťazil nad nim, obdivovaný poslucháčami.

Medzi tým časom, čo zastával úrad učiteľský, r. 854. prišli od Kozarov, prebývajúcich medzi Čiernym a Kaspickým morom vyslanci do Carilradu, žiadajúci o kresťanských učiteľov, ktorí by hájili učenie kresťanské proti tamejším židom a mahomedanom. Poslaný bol tu opäť on. Vzal so sebou i brata svojeho Methoda za spoločníka a pomocníka. Preplavil sa do Chersonu, kupeckému prístavnému to mestu na Čiernom mori, a meškal tam nejaký čas, aby sa pripravil k boju vedeckému. Pozorovav totižto, že v Kozarsku bude mu do činenia nielen s mahomedanskými Bulharmi, ale i so židami, evičil sa najprv v mluve jejich. K šťastiu svojemu našiel tam u jedného človeka evangelium a žaltár (glagolsko-)slovanskými literami písaný. Nemálo sa potešil, keď nielen rozumel slovanskému nárečiu toho človeka, ale ľahko porozumel i písmu. Viac času požadovalo učenie sa hebrejskému jazyku.

Za svojeho pobytu v Chersone pátral po hrobe sv. Klementa pápeža, ktorý tu, uvržený do mora, r. 102. podstúpil smrť mučenícku. Boh, vyslyšal modlitbu a túžbu srdca jeho, tak že sa pošťastilo vyniesť na svetlo ostatky tohože sv. mučenika, nalezenc pod zrúcaninami bývaleho chrámu na jednom ostrove. Vyzdvihnuté tie ostatky, vzali jich, priniesli do Chersonu a s dovolením tamejšieho arcibiskupa uložili v chráme.

4. Jejich apoštolovanie medzi Uhrami a Kozarmi.

Pobyt ss. Cyrilla a Methoda v Chersone nebol nečinný ani v inom ohľade; činili výlety i na neďaleký breh Čierneho mora, kde na riekach Ingule a Ingulei potulovali sa tehdy čierni Uhri.

Slovania, ktorí sa nad Čiernym morom tiahli od Dniestr až k Volge (Vlhc), pôvodne od tejto rieky menovali sa Volgari (Bulgaroi). Z nich ten kmen, ktorý býval u hôr kavkazských, nenaval sa preto tiež uhorský¹⁾, a pokiaľ susedil s mahomedanskou Persiou, zavčas obznámený bol s mahomedánstvom. Keď potom Pečenci od severo-východu uderili na týchže čiernych Uhrov, jedna časť týchto pres hory kavkazské presťahovala sa do Persie, druhá ale na západ k svojim slovanským súkmenovcom do veľkej Bulgarie a osadila sa na riekach Ingule a Ingulei, a stála pod vládou Kozarov, majúc svojho veľvojvodu Lebedúša²⁾. Dia jeho mena i to územie, kde sa osadili čierni Uhri, nazývalo sa tiež Lebedou³⁾.

Keď sv. Cyrill prišiel do Lebedu a — ako píše legenda — „v prvú hodinu konal modlitbu, prišli naň Uhri, jako vlci vyúce, chtiace ho zabiť(?). On však neľakol sa, aniž ustal vo svojej modlitbe: ale len zvolal „Gospodi pomiluj“, lebo bol končil už Božiu službu. Oni uzrevše ho, z Božieho rozkazu skrotli a počali sa mu koríť; a slyšavše poučné slova z úst jeho, prepustili ho so všetkou družinou.“

¹⁾ Aby ti Bulhari podkavkazskí rozoznání boli od Slovákov podkarpatských: tito sa menovali bielymi, tanti čiernymi Uhrami.

²⁾ Je to meno slovanské, pochádzajúce buď z koreňa lebeda (atriplex) alebo Lev (Leb-eda), jako Mil-ada, Vel-eda atd.

³⁾ Srov. môj spis: Arpád a Uhorsko. V Turč. Sv. Martine, 1884.

Odídúc z Lebedy, vstúpili na koráb a plavili sa po mori azovskom ku Kozarom.

Jaknáhle kozarského khana doišla zpráva, že kresťanskí učítelia, z Carihradu k nemu poslaní, zavítali na pôdu kozarskú, vyslal niekoľko vážnych mužov jim v ústrety, a pozval ich k sebe. Na to ustanovený bol deň a miesto k hádkam o náboženských otázkach medzi kresťanmi, židmi a mahomedánmi. Škoda, že nedošly nás oné knihy, v ktorých zachované boli tie dôvody, ktorými sv. Cyrill hájil kresťanstvo proti tým židom a mahomedánom: avšak i tie zlomky, ktoré sa nám v jeho životopise zachovali, svedčia o jeho hlbokej theologickej učenosti a neobyčajnej výrečnosti.

Keď sv. Cyrill víťazne prekonav hádky, chystal sa na-
zpäť do otčiny, khan nabídzal mu bohaté dary: avšak ss. missi-
onári, ktorí neprišli do cudzej zeme, aby hľadali zlato a strie-
bro, ale spasenie duší, nežiadali jiného, leda ten skutok milo-
srdenstva, aby na slobodu prepustil tých krajanov, ktorých bol
zajal. Stalo sa, tak že ss. Cyrill a Method s 20 osvobodencami
vrátili sa šťastlivo do Carihradu.

5. Povolanie ss. Cyrilla a Methoda na Moravu a Slovensko.

Medzi tým časom, čo ss. Cyrill a Method apoštolovali
medzi Bulharmi a Kozarmi, staly sa v Carihrade veľké preme-
ny. Sv. Ignác, pletiehami kancelliára Bardasa a učeného síce,
ale etíziadostivého Focia, bol bezprávne s patriarchálného stol-
ca shodený, a na jeho miesto o vianociach r. 857. posaden
Focius. Tento rádbý bol dostal na svoju stranu našich Oslá-

vencov: ale oni necítili s ním. Sv. Method neprijal ani arcibiskupstvo, ktoré mu ponúkal Focius, a utiahol sa opäť do kláštora na Olymp.

Odtiaľ prešiel potom r. 861. do kláštora Polichrona, kde žilo asi 70 mníchov, pretože si ho vyvolili za arcikňaza (igomena); a pre tú príčinu i za kňaza vysvätený bol. — Sv. Cyrill na čas zostal pri chráme ss. Apoštolov. V tom čase sa stalo, že vyložil hebrejský a samaritanský dosavad nikým nerozluštený nápis na jednej čiaši z drahého kamenia, dielo to z doby kráľa Šalomona, ktorá sa chovala v chráme sv. Žofie, tak že jeho ostrovtipný výklad vzbudil všeobecnú pozornosť. Že sv. Cyrill nedošiel pod Fociom, svojim nekdajším učiteľom, žiadnej hodnosti, príčinou bolo, že zastával sv. Ignáca, Focia ale obviňoval z bludu; pretože učil, že človek má dve duše, jednu nižšiu, ktorá cíti, druhú vyššiu, ktorá myslí.

V tej dobe prišlo vyslanstvo z Moravo-Slovenska do Carihradu.

Ačkoľvek Rastislav pretrhol svoje vasalské pomery k západnému cisárstvu a r. 855. víťazným mečom obrátil svoju samostatnosť, predsa nemohol nato nepamätať, že i na ďalej bude mu bojovať za slobodu vlasti; tým viac, že Nemci nie len brúsili meče, ale i s poddunajskými Bulharmi uzavreli smluvu proti nemu. Vypravil teda r. 861. svojich poslov do Carihradu, aby primäl gréckeho cisára Michala k tomu, by voľkou zaneprázdňoval Bulharov a prekázil jim poskytnutie pomoci Nemcom proti Moravo-Slovensku. Práve vtedy meškali v Carihrade pápežskí legáti¹⁾, a je pravdepodobné, že na dvore cisárskom i u prítomnosti jejich prišli do reči i cirkevné veci

¹⁾ Hefele: Conciliengeschichte. Freiburg, 1879, IV. 241.

na Morave a Slovensku, jako i blahodarné účinkovanie ss. Cyrilla a Methoda v Bulharsku a Kozarsku. Možno, že i vypracovaný plán pre samostatnú cirkev moravo-slovenskú, na ktorú by sa opierať mohla stolica apoštolská proti nesnesiteľnému už jhu západného cisárstva.

Keď vyslanci vrátili sa na Moravu, vyprávali Rastislavovi a Svätoplukovi, kniežatu nitranskému, o čom sa rokovalo v Carihrade, a čo ss. Cyrill a Method boli vykonali v Bulharsku a Kozarsku. Následkom toho kráľ Rastislav a knieža Svätopluk vypravili opäť poslov svojich do Carihradu, podobne Kozarom, žiadajúc o slovanských kňazov, ktorí by spôsobili boli vyučovať slovanský ľud vo viere a mravoch, a konať bohoslužbu spôsobom dôstojnejším. Dielom tým poverení boli ss. Cyrill a Method, ktorí aj hneď činili prípravy.

Ačkoľvek od dávna, snáď už od doby apoštolskej, mali Slovania v Illyriku, ktoré obsahovalo zeme na celej západnej a južnej strane Dunaja, svoje glagolské písmo a glagolskú bohoslužbu¹⁾: predsa sv. Cyrill, navyklý obradu a písmu gréckemu, zostavil si nové grécko-slovanské písmo, podržiac glagolské pomenovanie písmen a doplniac alfabet grécky nektorými slovanskej mluve primeranými písmenami a znakami. Pamätajúc na povahu ľudu, ku ktorému mal ísť, zostavil tiež k vyučovaniu, modlitbám a bohoslužbe potrebné knihy; a tak tým spôsobom vychystaní k veľkému dieľu dali sa na cestu. Po Čiernom mori preplavili sa opäť do Chersonu, aby k sebe vzali ostatky sv. Klementa, ktoré tam boli uložili²⁾. Odtiaľ po su-

¹⁾ Už to uznávajú aj iní, čo som ja dávno tvrdil. Jagič: Archiv für slavische Philologie, Berlin, 1881, S. 164 & 191.

²⁾ Prameny dějin českých, I, 12; 96; 101.

chu šli pres Rusko, kde nechali hlavu sv. Klementa¹⁾, do Malopoľska, ktoré vtedy náležalo ku kniežatstvu Svätoplukovému, a do Moravy, kde vo Velehrade sídlil kráľ Rastislav.

6. Učinkovanie ss. Cyrilla a Methoda na Morave a Slovensku.

Bolo to v máji r. 863., keď ss. Cyrill a Method zavítali k otcom našim; a hneď započali aj bohumilé dielo.

Je sice pravda, že kráľ Ludvik, spoliehajúc sa na pomoc Bulharov, tohoto roku chystal sa do války proti Rastislavovi, a r. 864. i skutočne uderil na Devín; ale bol tuším rád, že so zdravou kožou odtiahol, pretože ho nádej v poddunajských Bulharov sklamala. Bulhari totižto, válkou s gréckym cisárom zaneprázdnení, nemohli uderiť na Potisie, aby Rastislava a Svätopluka prinútili k rozdeleniu svojej sily válečnej. Svätci naši teda neboli vyrušovaní vo svojom diele apoštolskom. Nemali sice — jako mnohí mylné sa domnievajú — čo vykoreňovať pohanstvo, ale dosť mali práce nevzdelaných poučovať, pozostaté pohanské povery vypleňovať, hriešnych k pokaniu povzbudzovať, vlažných oduševňovať, vo viere rozviklaných utvrdzovať, ba snáď i blúdnych arianov ešte k pravde privádzať. Mimo toho, shromažďovali okolo seba mládež, vyučovali ju pravde Božej a dobrým mravom, cvičili v písme a v rozlíšených pre cirkvi, vlast a život potrebných veciach. Vedľa chrámu zakladali školy.

Ss. Cyrill a Method, jednajúce v duchu východnej cirkve²⁾,

¹⁾ Sborník Velehradský. II, 158; 163.

²⁾ Migne: Patrologiae tomo 43. pag. 311.

konali dla východného obradu bohoslužbu v mluve ľudu, v mluve slovanskej.

Netrpí pochybnosti, že pápež Mikuláš I., ktorý o poslani ss. Cyrilla a Methoda mal vedomosť od legátov svojich¹⁾, vyjednával ďalej s Rastislavom a Svätoplukom o sriadení hierarchie na Morave a Slovensku; a aby sa dovŕšilo dielo skrze vysvätenie k tomu potrebných biskupov a kňazov, povolal ss. Cyrilla a Methoda do Ríma, aby cirkev moravská a slovenská pripútaná bola k stolici sv. Petra. „Poslal pre nich — praví legenda — žiadajúc si vidieť jich jako andelov Božích.“ Očakával jich tým túžebnejšie, keď vedel, že prinesú i ostatky sv. Klementa. Následkom toho asi v sept. r. 866 dali sa na cestu pres Pannoniu, kde u kniežata Kocela pobavili sa ďalšiu dobu v Starých Hradoch. Pobyt bol len jednoročný, ale významný. K vyslanstvu, ktoré ss. Cyrilla a Methoda a jeho žiakov sprevádzalo do sv. mesta s listami Rastislava a Svätopluka pripojil i on svoje, aby požiadalo pápeža o obnovenie predošlého slovanského biskupstva v Pannonii. Rozlúčivše sa teda s Kocelom konali svoju cestu ďalej; konali ju ale pomáľy, a to zvlášťne preto, že niesli ostatky sv. Klementa. Všade sa pobaviť museli, poneváž kňazstvo i ľud chel preukázať slavnostnú úctu tomu sv. pápežovi a mučeníkovi, ktorého už sv. Pavel pochválil v liste svojom (Filip. 4, 3.).

Svätcov našich viedla cesta pres Venadky (Benátky), kde priatelia latinskej bohoslužby za zlé mali sv. Cyrillovi, že sostonvil zvlášťne slovanské písmo a uviedol slovanskú bohoslužbu, keďže sú len tri jazyky: hebrejský, grécky a latinský, ktorými sluší v knihách (bohoslužebných) oslavo-

¹⁾ Hefele: Conciliengeschichte, IV. 241.

vať Boha. Svätce náš ale medzi jiným riekol jim: „Armeni, Peršania, Abazgovia, Iberovia, Gothovia, Arabi, Egyptčania (Koptovia), Syrovia a iní mnohí svojim jazykom vzdávajú chválu Bohu: prečo by sa to nemalo dopriať Slovanom?“ Oprávnenosť jazyka slovanského dokazoval i zo sv. písma, tak že osôčovatelia slovanského jazyka umkli.

Medzitým došla jich tá smutná správa, že pápež Mikuláš I. dňa 13. nov. 867. odobral sa na večnosť: ale zármutok miernili tým povedomím, že umrel Mikuláš, nie ale pápež; že sa Bohi všemohúci opäť postará o hodného nástupcu. Nezadlho skutočne dostali zpravu, že dňa 24. dec. zasadol na trón kniežaťa apoštolov nový pápež pod menom Adriana II. Dovedeli sa spolu i o tom, že nový pápež podobne predchodcovi svojemu práhne po jejich príchode a stroji jím slávne uvítanie.

7. SS. Cyrill a Method v Ríme.

Jaknáhle rozniesla sa po Ríme povest, že ss. Cyrill a Method s ostatkami sv. Klementa približujú sa, celé mesto bolo na nohách, tak že žiadnemu svetskému kniežatu nedostalo sa tak slavnostného uvítania, jako jím. Sám pápež s veľkým prôvodom biskupov, kňazov a mešťanov išiel jím v ústrety. Srdecia celého zástupu plesaly, keď pri zvuku zvonov, pri rozžiarení nesčíselných sviec a pri radostnom speve tiahli od brány „del Popolo“ ku velikánskemu „Colosseum“ do chrámu tohože sv. Klementa, ktorého ostatky prinášali ss. Cyrill a Method

Po slavnostnom uložení ostatkov sv. Klementa a po náležitom oddychu prišlo sa k vybaveniu prosby Rastislava, Svätopluka a Kocela. Jednalo sa o prezkúmanie slovanskej bo-

hoslužby a o sriadenie hierarchie pre Moravu, Slovensko a Pannoniu. Čo sa bolo vykonalo v pápežskom konsistoriune pri zatvorených dverách, to malo sa stať zrejším Rímu a celému svetu skrze verejné slávenie slovanskej bohoslužby a skrze vysvätenie biskupov a kňazov pre Moravu, Slovensko a Pannoniu. Tamto prvé konalo sa v chráme Rodičky Božej, ktorý sluje „u jasličiek“¹⁾. Pápež, prijav z rúk ss. Cyrilla a Methoda slovanské bohoslužebné knihy, posvätil jich a položil na oltár sv. Petra apoštola. Po dokonanom tom obrade, jeden zo ss. Bratov konal slovanskú bohoslužbu u prítomnosti pápeža, biskupov a kňazov a nesčíselných veriacich. Niektorí z učeníkov posluhovali pri oltári, jini naplňovali chrám spevom slovanským. Potom nastala jiná dôležitá slavnosť, totižto vysviacanie slovanských žiakov za kňazov skrze biskupov, Formosa a Gauderika. Pravdepodobné je, že v pôstne suché dni r. 868. a síce dňa 3. marca v chráme sv. Petra prijali nižšie riady a podjáhensť, dňa 5. v chráme sv. Petronilly jáhenstvo, a 6. marca u sv. Ondreja kňazstvo.

Významnejšie bolo ustanovenie a vysvätenie ss. Cyrilla a Methoda za biskupov; lebo odkiaľ oni vzali posvätenie, odtiaľ mala počítat i Cirkev cyrillo-methodejská svoju poslupnosť. Čo sa týče prvého, ustanovení boly len za biskupov krajových (episcopi regionarii), kým nebudú vykázané v Morave, Pannonii a Slovensku určité sídla biskupov slovanských; a síce sv. Cyrill ustanoven pre Moravu a Slovensko, sv. Method ale pre Pannoniu. Čo sa týče druhého, vysvätil jich pápež sám asi 6. marca 868., tak že potom jeden z nich dňa 7. marca 868. v nedelu „Reminiscere“

¹⁾ Tiež bl. P. Mario sňaznej (S. Maria Maggiore).

konal slavnú bohoslužbu v chráme sv. Pavla, majúce na pomoc biskupa Arsenia a opáta Anastasia.

Nenadále však zastihla sv. Methoda a učeníkov hrozná pohroma. Sv. Cyrill počal chorieť, a s úžasom pozorovano, že mu síl životných značne ubýva: následkom toho nemohol pomýšľať na návrat do Moravy a Slovenska, a zriekol sa biskupstva. To chcel urobiť i sv. Method a vrátiť sa do domoviny, do kláštora na Olympe; čo keď pozoroval sv. Cyrill, prosil ho, aby v diele započatom vytrval a neopúšťal Slovanov.

Sv. Cyrill, povedomý toho, že sa mu chyli svieca k zhasnutiu, dňa 5. jan. 869. ňiahol sa do kláštora, kde mu s premenou rúcha dľa reholnej obyčaje premenené bolo i dosavádne meno Konstantín na meno Cyrilla: ale nepožíval dlho posvätného klndu kláštorného, lebo už 14. feb. skončil beh svojeho svätého a činného života.

Keď sa jednalo o pohrabe sv. Method prosil sv. Otca: „Za hodné a potrebné som mal, pripomenúť blaženosti Tvojej, Otče apoštolský, že, keď sme vyšli z domu k službe, ktorí sme s pomocou Božou vykonali, matka s mnohými slzami nás zaprisahala, aby, zastihne-li nekoho z nás smrť drelej, než sa navrátime, na živu zostalý brat priniesol brata zomrelého do kláštora jeho, a tam ho s hodnou a náležitou slavnosťou pohrobil. Ráčiz teda Tvoja svätosť poskytnúť tú milosť mojej malúckosti; aby nezdálo sa, že proti snažným prosbám matkiným nejak jednám.“ Náležalo teda rozhodnúť medzi Rímom a Carigradom, a na žiadosť biskupov, a vznešených mešťanov, rozhodlo sa, aby vznešené ostatky sv. Cyrilla zostaly v Ríme. Pápež teda z veľkej úcty k sv. Cyrillovi tým chcel vyznačiť ho, aby bol pochovaný vo vlastnom hrobe jeho v chráme sv. Petra. Sv. Me-

thod teda aspoň o to žiadal, aby bol pochovaný v chráme sv. Klementa; žeby aspoň odpočíval po boku toho, ktorého ostatky priniesol od Čierneho mora. Tak sa i stalo, a s veľkou slávnosťou pochovaný bol po pravej strane oltára.

Požíval-li sv. Cyrill úctu za živa, tým viac ju požíval po smrti. Rimania, vidiac tie mnohé zázraky, ktorými Boh oslávil služobníka svojho, namalovali jeho obraz nad hrobom a svietili nad ním dňom a nocou, chválu vzdávajúce Bohu, ktorý tak oslavuje tých, ktorí ho oslavujú.

8. Sv. Method navrátil sa z Ríma.

Po smrti sv. Cyrilla pridelená bola sv. Methodovi i Morava so Slovenskom, a tak s listom pápežovým vrátil sa najprv do Pannonie, kde — jako praví legenda — prijal ho Kocel s veľkou ctou. Odtiaľ spiechal k Svätoplukovi na Slovensko a k Rastislavovi na Moravu, aby aj jim sdělil udalosti rímske a list pápežov. Účinkovanie však jeho bolo hatené. Ešte toho roku v auguste synovia kráľa Ludvika zaplavili Pannoniu vojskom nemeckým, keď Karol dobýval Rastislavov Devín, a Karlman ohňom i železom zpusťol Svätoplukovu zem. Svätopluk potlačil v sebe hnev a, žeby sa naproti Karlmanovi zabezpečil, poddal sa mu, — ba bezpochyby s porozumením Nemeov — chcel otráviť i kráľa Rastislava, aby Moravu pripojil k svojmu kniežatstvu. Rastislav, dovedev sa o jeho úmysle, chcel ho lapiť: ale Svätopluk ho predišiel, lapil, sviazal a vydal Nemeom, ktorí ho najprv uväznili; potom ale, vylúpivše mu oči, do kláštora ho zatvorili.

Po tom smutnom osude Rastislava nastal krátky pokoj, tak že sv. Method mohol započat svoje účinkovanie v Pannonii.

V Panonii bývala od nepamäti slovanská glagolská bohoslužba, ktorú kedysi sv. Hieronym opravil, a preto sa tiež liturgiou sv. Hieronyma nazývala. Mala tam i svoje duchovenstvo i svojeho biskupa. Od doby cisára Karola († 814) krok za krokom osadzovali sa tu Nemci a saleburgskí arcibiskupi posielali sem svojich kňazov a arcikňazov, ktorí uvádzali obrad latinský, pripravujúce tak Pannoniu za pokrm pre nemecké cisárstvo. Keď umrel slovanský biskup, nenahradili ho jiným, ale chrámy postavili pod vliv latinských arcikňazov. Keď však sv. Method a jeho učenici začali konať pápežom одобrenú slovanskú bohoslužbu, ľud sa hrnul k nim, a bohoslužby latinské zostali prázdne, tak že latinskí kňazi opustili Pannoniu. Následkom toho Kocel naliehal v Ríme, aby obnovená bola slovanská hierarchia v Pannonii. Pápež Adrian II. skutočne to učinil, vzkriesiv dávno zapadlé arcibiskupstvo Srijmske, s ktorým bolo spojené i legátstvo apoštolské: tak teda sv. Method stal sa biskupom Srijmským a arcibiskupom celej Pannonie, spolu i legátom apoštolským pre Slovanov, jako nekdy sv. Remig pre Galliu, sv. Augustin pre Angliu, sv. Bonifác pre Rýn-Lábsku a sv. Anskár pre Lábo-Vislanskú Germaniu.

Zdáliž a kde boli biskupstva v Pannonii, nad ktorými sv. Method arcibiskupoval, to je zahalené tmou snáď už viac nepreniknuteľnou, ačkoľvek isté je, že jeho arcibiskupstvo sahlo i za samú Dravu¹⁾. Dosaväď poukazať môžem len na jediný Sobotín, pod vrchom sv. Martina²⁾.

Medzi tým časom Nemci, nedôverujúce Svätoplukovi, i

¹⁾ Admonemus te, ut progenitorum tuorum secutus morem, quantum potes, ad Pannoniensem reverti studens diocesim. Epist. Joannis VIII. ad Mutinirum de an. 876. Fejér: Cod. Dipl. I, 196.

²⁾ Bielowski: Mon. Pol. Hist. I.

tohoto lapili a do väzenia odviedli. To pobúrilo už i tú holubičiu prirodzenosť Moravanov a Slovákov, tak že kňaza Slavomíra, ktorý bol príbuzný Svätoplukovi, r. 870. vykričali za vojvodu a prinútili ho, aby sa chopil zbrane a vyhnal i posádky nemecké i kňazov nemeckých. Krom toho obrátili sa k pápežovi, aby jich pridelil k arcibiskupstvu sv. Methoda; čo pápež aj mile rád učinil.

Je to síce žalostnou vecou, odokryť udalosti, ktoré nasledovaly; ale pravde mlčať neslobodno, nemožno. Nemeckí biskupi, jako kresťania katolíci, mali sa tešiť rozkvetu cirkve v Pannonii, a keď neznali ani účty k sv. Methodovi ani lásky k Slovanom, aspoň mali pamätať na poslušnosť, ktorú boli podľžní pápežovi. Neboľó toho u nich. Nie duchom Pána Ježiša, ale duchom politiky a hrabivosti vedení, neznali oželiť vlnu a mlieko od oviec slovanských, ačkoľvek sa o jejich pašu pramálo starali. Pod krvavou zbraňou dohrnúce sa do Pannonie, hodili násilnícke ruky na posväteného služobníka Božieho, na sv. Methoda.

9. Sv. Method mučený.

Veci, ktoré sa staly na Morave a Slovensku, pobúrily jak nemeckú korunu tak i nemeckú infulu, tak že tamná hládela sa pomstiť na Slavomírovi, táto na sv. Methodovi; ano Svätec náš musel vypíť trpký kalich i za lesť Svätoplukovu.

Svätopluk, dusiv v sebe hnev proti nväzniteľom svojim, ukazoval zamračenú tvár nad tým, čo sa stalo na Morave a Slovensku. Nemci teda postavili ho na čelo svojeho vojska, aby pomocou tohoto shodil Slavomíra a uviazal sa opäť v

moravo-slovenský kniežatský stolec. Keď vojsko pritiahol ku brehu Dunaja naproti Devínu, Svätopluk navrhol: zdátližby nebolo lepšie, aby bez prelievania krvi učinil pokus k shodeniu Slavomira? Nemci sadli mu na lep. Svätopluk pod tou zásterou, že ide radiť k pokoju, preplavil sa pres Dunaj a dorozumel sa ihneď so svojimi. Keď Nemci za Dunajom volkali si v ležení a nič zlého netušili, Svätopluk, sobrav moravo-slovenskú válečnú silu, znenazdajky uderil na nich a tých, ktorí sa nespasili útekom, zrúbal mečom víťazným. Od tej doby riasla oná veľká moc jeho, ktorou sa v dejepise preslávil. Ale víťazstvo Svätoplukovo bolo osudným pre sv. Methoda.

Nad vyhostením nemeckých kňazov z Pannonie rozsrdený arcibiskup solnohradský, Adalvin, dal sv. Methoda lapiť a odvieť k Annonovi, biskupovi frisinskému. Tento zneužívajúc svoj úrad čo legát apoštolskej stolice v Germanii a nevšímajúc si ani rady svojeho duchovenstva ani odvolávania sa sv. Methoda na súd apoštolskej stolice, dal ho uväzniť; aniž to potom oznámil apoštolskej stolici. Zo žalára frisinského vlečený bol sv. Method do Rezna, kam sa v okt. r. 871. dostavil kráľ Ludvik s arcibiskupom solnohradským a jeho suffragánmi. Sv. Method postavený bol pred súd, jako holubica pred krkavec. O tom legenda takto rozpráva: Potom ale starý vrah (diabol) závisliver dobra a protivník pravdy, pozdvihol srdce (Ludvika), vraha to moravského kráľa (Rastislava.) naň (t. j. na sv. Methoda) so všetkými (bavorskými) biskupami: „Na našom území ničš.“ On odpovedal: „Ovšem, kebych vedel, že vaše je, mimo bych chodil: ale ono sv. Petra je. A v pravde, jestli z revnivosti a lakomosti proti starým hraniciám (biskupstva paunonského) vystupujete navzdor zákonom, kladúce prekážku učeniu

božiemu: varujte sa, abyste, chtiac preraziť železnú horu kostným temenom, nevyliali mozok svoj.“¹⁾ Riekli ale jemu: „Hnevive mluviae, zle pochodíš.“ Odpovedal on: „Pravdu mluvím i pred cisárom, a nestydím sa; vy ale činite vôľu svoju proti mne. Niesom lepší od tých, ktorí, keď mluvili pravdu, skrze mnohé muky tohoto života pozbyli.“ Sv. Method skutočne tiež podstúpil podobné muky, že ho môžeme nazvať i mučeníkom cirkve slovanskej, jako to dosvedčujú listy, ktorými pápežovia potom karhali surovosť štátnych biskupov bavorských.

Medzi tým časom umrel pápež Adrian II., a dňa 14. dec. r. 872. stal sa jeho nástupcom Ján VIII. Hneď po jeho nastúpení konala sa v Ríme synoda, ku ktorej s cisárom Ludvikom bez pochyby prišiel i Anno, biskup frisinský a legát apoštolský pre Germaniu. Pápež už bol čosi dospelý: avšak keď bol Anno tázaný o útrape sv. Methoda, lhal pápežovi do tváre, že ho ani nezná: ačkoľvek bol hlavným pôvodcom násilí, na ňom páchaných. Konečne r. 873. dostal pápež zaručenú zvesť o polutovaniahodnom utýraní a väznení sv. Methoda.

Keď štátni biskupi bavorští (asi z úst tamtoho biskupa frisinského) počuli, že pápež zamýšľa zakročiť v záležitosti sv. Methoda, vypracovali pamätný spis, ktorým dokazovali právo(?) arcibiskupa solnohradského na Pannoniu: avšak Ján VIII. nechal ním ukracovať právo apoštolskej stolice k tomu, čo v prospech cirkve a slovanských katolíkov bola učinila v Pannonii. Už na začiatku mája r. 873. vyslal Pavla, biskupa ankonského, do Bavorska s listami k biskupom mučiteľom a s návodom, dľa ktorého mal jednať o právo a slobodu sv. Methoda.

Z listov pápeža dozvedáme sa o takom na sv. Methodovi

¹⁾ Smysel je: keď odporujete pápežovi, dajte pozor, abyste zle neobstáli,

páchanom násilí, jakoby sa ho boli dopustili pohanski Nero a Dioklecian, nie ale kresťansko-katolícki biskupi.

„Oplakávať tvoju nepravosť — tak znie list k Ermenrikovi, biskupovi pasovskému — veru len tok slzí, jako Jeremiáša proroka, dostačí. Ktorého, nech nepovieme biskupa, ktorého nekňaza, ba ktorého tyrana zúrivosť, neprekonala tvoja zbrklosť alebo neprevýšila zvieračia vzteklosť tým, že si bratra a spolubiskupa nášeho Methoda väzením týral, a pod širým nebom za ďalšiu dobu krutosťou najostrejšej zimy a plúšte trýznil. od riadenia cirkve jemu sverenej vzdaloval, v zúrivosti svojej tak ďaleko idúc, že bys bol bičom šľahal odvráteného zo shromaždenia biskupov, keby ti nebolo bývalo bráneno od iných. Je toto, prosím, jednanie biskupa, pre ktorého dôstojnosť, keď prekročí medze, väčšími sa stanú zločiny?“

„Drzosť a opovážlivosť tvoja“ — tak znie list k Annovi, biskupovi frisinskému — „prevyšuje oblaky, ba i samé nebesá. Uchvátil si práva apoštolskej stolice, osoboval si sebe jako nejaký patriarcha súd nad arcibiskupom, ano, čo závažnejšie je, choval si sa k bratovi svojemu Methodovi, arcibiskupovi, konajúcejmu poslanie apoštolskej stolice u národov, viac tyrancky nežli zákonite. Ba keď prosil, aby, jako sväté zákony učia, udelený mu bol súd svätej rímskej stolice, to si mu nijak nedovolil, ale s nóhsledami a tovaryšami svojími vyniesol si nad ním jakoby rozsudok, a zamedziv mu konanie bohoslužby, do žalára si ho uvrhol. Ano, praviac sa byť obzvláštnym služobníkom sv. Petra, abys opatroval dedietvo nachádzajúce sa v Germanii, žalárovanie a prenasledovanie onoho bratra a spolubiskupa, ano i nášeho vyslanca, o ktorého nám väčšia starostlivosť prináležala, nielen jako verný neoznánil si, ale v Ríme

byv tázan o ňom od našich, lživě si zapieral, že bys ho znal.“

Legát Pavel, ktorého vyslal ta pápež, mal ihneď na slobodu prepustiť sv. Methoda a zakázať mučiteľom biskupom konanie bohoslužby, kým nedostavia sa do Ríma k zodpovedaniu sa. „Mocon Boha všemohúceho — tak píše v liste k Ermenrikovi —, blahoslavených kniežat apoštolských, Petra a Pavla, a našej nepatrnosti zbavujeme teba prozatým obečovania Kristovým tajemstvom a trojím spolkňazom, a nedostavíš-li sa s prítomným Pavlom, ctihodným biskupom, alebo so samým presvätým bratom našim Methodom do Ríma k výsledku, nebude schádzať spravodlivého odsúdenia.“

Vysvobodenie sv. Methoda z trojročného bezprávneho zálarovania stalo sa teda, a to u prítomnosti kráľa Ludvika, ktorý asi v tej záležitosti na začiatku septembra r. 873. dostavil sa do Regna.

Útrapy, ktoré sv. Method podstúpil za cirkev slovanskú, nezlomily jeho ducha; ale zaoceľily. Bohužiaľ! už r. 874. umrel jeho najväčší zastavateľ, knieža Keceľ, a kniežatstvo jeho dostalo sa do rúk Arnulfovi, pobočnému synovi Karlmanovému. Nie preto však, ale aby sriadil cirkev na Morave a Slovensku, opustil Pannoniu a odišiel k dvoru Svätoplukovému.

10. Sv. Method na Morave a Slovensku.

Netrpí žiadnej pochybnosti, že Svätopluk má tiež zásluhu o slobodu sv. Methoda; lebo bez príčiny Ján VIII. nenaložil svojemu legátovi Pavlovi, aby sa nedal odvrátiť od prepustenia sv. Methoda k Svätoplukovi, budú-li bavorskí biskupi vyhrážať sa válkou, jestli sv. Method uvedený bude čo arcibiskup do

Moravy a Slovenska. Svätopluk zrejme čo bystrý diplomat musel nahliadnuť, že neudrží víťazným mečom nadobudnutú samostatnosť svojeho kráľovstva bez samostatnej hierarchie; že k rozšíreniu jeho kráľovstva mnoho mu prospeje apoštolské poslanie sv. Methoda k susedným Slovanom; že štát podporuje cirkev, a naopak, cirkev podopiera štát.

K ráznemu vystúpeniu Svätopluka bola ešte aj iná príčina. Keď Česi vypravili poslov svojich ku kráľovi Ludvikovi, tento proti všetkému medzinárodnému právu vsadil ich do žalára. Následkom toho Bořivoj tým pevnejšie prilnul k Svätoplukovi, tak že r. 873. oba brozili voľkou Nemcom. Zpráva o tom dorazila do Bezná, kde sa práve pojednávala záležitosť sv. Methoda. Prestrašený Ludvik nielen rozkázal biskupom, aby pustili sv. Methoda na slobodu, ale vypravil i poslov svojich k Svätoplukovi a Bořivojovi, aby s nimi na jakýkoľvek spôsob uzavreli pokoj¹⁾.

Odpor proti arcibiskupovaniu sv. Methoda i na Morave a Slovensku odstránil konečne sám pápež Ján VIII. pri rozmluve, ktorú mal s kráľom Ludvikom z jara roku 874. v italskom meste Verone. Výsledok rozmluvy sdelil potom pápež Svätoplukovi, skrze jedného kňaza, Jána z Benátok, tak že Svätopluk tohoto bez odkladu vyslal do Fürchheimu ku kráľovi Ludvikovi, aby s ním v mene jeho uzavrel večné priateľstvo, do ktorého bol zahrnutý i spojenec Svätopluk, Bořivoj.

S r. 875. teda nadišla doba pokoja, tak že sv. Method svoju arcibiskupskú pečovosť obrátiť mohol na Moravu a Slo-

¹⁾ Ad Renisburg autem perveniens, per missos suos Vinidos, sub diversis principibus constitutos, modo quo potuit, sibi reconciliavit. Ann. Bertiniani ad an. 873.

vensko, ba i na Čechy, poneváž Bořivoj osobne sa dostaviv do Velehradu, podrobil seba a kniežatstvo svoje sv. Methodovi, čo apoštolskému legátovi pre Slovanov, vezmúc so sebou hneď i slovanského kňaza Kaicha pre svoj kniežatský dvor.

Sv. Method vyvinul ihneď všestrannú činnosť svojeho arcibiskupovania. Chrám a škola ležaly mu najviac na srdci. Vo dľa chrámov, kde neprestajne vyučoval sa ľud vo viere a mravoch kresťanských, zakladal školy: nižšie, v ktorých vyučovaná bola drobná mládež počiatočnému a pre všeobecný život potrebnému umeniu, a vyššie, v ktorých pripravovali odrostlú mládež buď k učiteľskému alebo ku kňazskému, ba i k občanskému úradu. Tito cvičili sa nielen v slovanskom a latinskom, ale i v gréckom písme a jazyku, aby boli v stave nielen konať bohoslužbu buď v slovanskom alebo latinskom jazyku, ale i prekladať grécke a latinské knihy na slovanský jazyk, žeby sa tak šírila známosť kresťanského učenia, zmizly pozostalé pohanské povery, slachtily sa mravy a zmohla sa vzdelanosť ľudu. Tak sa stalo, že — jako svedčí legenda — temer všetky mestá zaopatrené boli osobami pre chrám a školu vzdelanými.

11. Sv. Method povolaný bol do Ríma.

Zmáhajúca sa vzdelanosť slovanská klala oči tým, ktorí navykli hľadeť na Slovana len pres plece, jakoby mal iného Stvoriteľa. Na dvore Svätoplukovom bol Ján, ktorého upotreboval Svätopluk k diplomatickým posolstvám¹⁾. Pochádzal z Benátok, kde neboli priatelia slovanskej bohoslužby²⁾, a tak

¹⁾ Poznali sme ho v predošlom odstavci.

²⁾ Videli sme to pri putovaní sv. Cyrilla a Methoda do Ríma r. 867.

nebol ani on. Spoločníkom jeho bol iný kňaz, menom Viching, ktorý bezpochyby bol Svätoplukovým kancelárom. Oba za chrbtom sv. Methoda kuli zradu, aby svržený bol s arcibiskupského stola, a úlisne jako pavúci obtáčali Svätopluka, uvádzajúc sv. Methoda u neho v podozrenie vzhľadom na jeho pravovernosť. Svätopluk nebol theologom, a viac sa klonil k tým lichotníkom, nežli k prísnnemu svojemu arcipastierovi. Prišlo to tak ďaleko, že Svätopluk skrze tamtoho Jána sdelil pápežovi svoje pochybnosti vzhľadom na sv. Methoda¹⁾; ale Ján ešte i viac poklebetil na sv. Methoda; že totižto sv. Method proti zá-
kazu pápežovému neprestáva konať slovanskú bohoslužbu²⁾. Pápež Ján VIII., znajúc podryvanie vážnosti sv. Methoda z minulosti, nebol tým človekom ľahkoverným a nespravodlivým, aby sa bol dal ihneď podviesť osočovaním, ale povolal sv. Methoda pred apoštolskú stolicu, a uvedomil o tom i Svätopluka. Svätopluk, bezpochyby sv. Methodom upozornený na pletichy³⁾, vyslal nielen Jána a Vichinga do Ríma, ale i dôverníka svojeho Zemežizna. Zo všetkého viduo, že to tí dvaja, Ján a Viching, tak navliekli, aby Viching stal sa biskupom nitranským, Ján ale arcibiskupom; keď nie, aby aspoň Morava a Slovensko prišli pod arcibiskupa solnohradského. Jánovi však prihodilo sa, že kto druhému jamu kope, sám do nej upáda.

Sv. Method, súc poslušný a povedomý i svojej pravovernosti i svojeho svedomitého pastierovania, bez odkladu nastúpil cestu do Ríma, kde v júnu r. 880., jakožto arcibiskup, súdený

¹⁾ Vysvitá to z listu Jána VIII. r. 879, k Svätoplukovi.

²⁾ Vysvitá to z listu Jána VIII. z r. 879, k sv. Methodovi.

³⁾ Boly zrejme z porovnania pápežových listov práve spomenutých.

bol skrze pápeža v prítomnosti biskupov rímskych. Súdny bol dľa Jánuvej obžaloby: a) z učenia, b) z užívania slovanskej bohoslužby.

Čo sa týče učenia, bezpochyby zažalovaný bol, že v článku o najsv. Trojici neveri v pochádzanie Ducha svätého i od Syna, pretože v nicejskom vyznaní viery pri mši sv. nedokladá a nedovoľuje dokladat' slová: „i od Syna“. Na to sv. Method asi odpovedal, že: „verím v pochádzanie Ducha svätého i od Syna, dôkazom toho je, že sa modlievam vierovyznanie sv. Athanása, v ktorom zreteľne stojí: Duch svätý od Otca i Syna, nie učinен, nie stvoren, nie naroden, ale pochádzajúci. Že pri mši sv. k nicejskému vierovyznaniu neprikladám ani nedovoľujem prikladat' slová: „i od Syna“, to správne činím, pretože rozkázať, aby vkladané boli tie slová do vierovyznania, nenáleží biskupom nemeckým, ani synodám nemeckým, ale buď všeobecnému snemu alebo apoštolskej stolici; toto ale sa dosiaľ nestalo, pretože ani v Ríme pri mši sv. neprikladajú k tomuže nicejskému vierovyznaniu tie slová: „i od Syna“.

Čo sa týče užívania mluvy slovanskej pri bohoslužbe, žaloba zakladala sa na benátskym Jánom podstrčenej nepravde, že pápež Ján VIII. skrze legáta svojeho, Pavla, bol zakázal sv. Methodovi užívanie tej mluvy pri bohoslužbe. Sv. Method s pokorou odpovedal: „Svätý Otče! že od Tvojeho blahej pamäti predchodcu, Adriana II., dovolená bola slovanská bohoslužba, jako ju bol sriadil môj nebohý brat Konstantin (Cyrill), je mi známo: ale že by kedy apoštolská stolica bola mi zakázala užívanie slovanskej mluvy pri bohoslužbe, toho niesom poverdomý. Keby sa to bolo stalo, nebol bych sa nikdy opovážil

jednať proti zákazu tejže apoštolskej stolice.“ Hľadali teda v archive patričné listiny, a skutočne našli, že pápež Adrian II. schválil užívanie slovanskej bohoslužby, ako ju bol sriadil sv. Cyrill: nenajšli ale v návode (Commonitorium) Pavla, legáta apoštolského, ani litery zakázanej slovanskej bohoslužby; áno našli list r. 875. písaný Karlomanovi, v ktorom zreteľne stojí, že sv. Method má zostať pri svojom starom spôsobe¹⁾. Z toho poznali, že benátsky Ján úskočne jednal a opovážil sa použiť lesť k podvedeniu sv. stolice, aniž ho viac nachádzame u dvoru Svätoplukového.

Výsledok apoštolského súdu bol, že pápež vyhlásil sv. Methoda za pravoverného a potvrdil ho v arcibiskupstve, odporúčajúc ho Svätoplukovi, a všetkým kňazom, z ktoréhokoľvek národa, a prísne prikazujúc, aby boli podriadení a poslušní sv. Methodovi. Čo do bohoslužby, potvrdil list Adriana II., s tým dodatkom: jestli by však Svätoplukovi a jeho pohlavárom sa podobalo, radšej slyšať latinskú bohoslužbu, nežli slovanskú, aby sa jim po vôli stalo.

Pri tej príležitosti však učinil pápež ešte viac v prospech slovanskej cirkve. Nielen že dľa vôle Svätoplukovej vysvätil Viehinga pre uprázdnené biskupstvo nitranské, ale požiadal tiež Svätopluka, aby, dorozumev sa so sv. Methodom, v prihodný čas poslal do Ríma ešte jedného kňaza, ktorého by podobne vysvätil za biskupa, by moravo-slovenský arcibiskup mal dvoch biskupov, s ktorými by dľa predpisu cirkve mohol svätiť biskupov tiež pre jiné mestá, kdeby bola potrebná biskupská stolica.

¹⁾ Restituto nobis Pannoniensium episcopatu, liceat fratri nostro Methodio, qui illic a sede apostolica ordinatus est, secundum priscam consuetudinem libere, quae sunt episcopi gerere. Epist. Joan. VIII. an. 875.

12. Sv. Method navrátil sa z Ríma.

Nenie pochybnosti, že sv. Method, navrátiť sa z Ríma, aby vyplnil žiadosť pápežovu a túžbu svoju, za prvú a najhlavnejšiu povinnosť si pokladal, dorozumeť sa so Svätoplukom vzhľadom na založenie nového biskupstva a na vyslanie jedného z kňazov, ktorý by bol poslaný do Ríma, aby bol vysvätený za biskupa. Bol to bezpochyby Gorazd, domorodec, určený asi pre biskupstvo bretislavské (prešporské). Bezpochyby ešte toho leta Gorazd vysvätený bol za biskupa, a keď sa navrátil, zajiste sv. Method neotálal s vysvätením tiež iných biskupov, aby tak sriadená bola úplne slovanská hierarchia¹⁾.

Radosť sv. Methoda dlho netrvala. Viching nielen že si nevášmal kanonickej poslušnosti, ku ktorej ho Ján VIII. v Ríme oproti sv. Methodovi ešte i zvlášťne zaviazal, ale k listu, ktorý bol od pápeža poslaný a doručený Svätoplukovi, podstrčil ešte jiný, v ktorom stálo, že Method má byť zahnaný, Viching ale má byť arcibiskupom; že pápež dal Vichingovi jiný návod²⁾, odchodný od návodu daného Methodovi; áno, že k uskutočneniu toho návodu musel sa zaviazat pápežovi i prisahou. Tak nešťachetne jednal Viching, stojac už vtedy potajme v službe Arnulfa, nemeckého vojvodu v Pannonii, aby podkopal samostatnosť Moravy a Slovenska a uviedol ju opäť pod nemeckú hierarchiu. Je to ovšem vecou prirodzenou, že ani Svätopluk a jeho pohlavári, ani ľud veriaci nemohli si myslieť, žeby Viching, súc biskupom, mohol byť lhárom a padelateľom listiny

¹⁾ Boemi regnante Znetopulco duce quondam fuere principes nostri. Hunc a nostris parentibus quotannis solvitur census et episcopus in sua regione, Moriarum dicta, habuit. Thietmar ap. Bielowski: Mon. Pol. Hist. I, 294.

²⁾ Bezpochyby mieriť tým na potlačenie slovanskej bohoslužby.

vo veci tak vážnej. Následkom toho mnohí držali lož Vichingovu za pravdu, druhí však dôverovali vo sv. Methoda, netratiac nádeje, že Boh všemohúci opäť dá víťaznú palmu svätému služobníkovi svojemu. Sv. Method, súc presvedčený, že Ján VIII. nemohol tak nedôstojne a dvojmyseľne jednať, jako šibal Viching predstieral, predložil celú vec pápežovi, osvedčujúc, že je hotový opäť dostaviť sa do Ríma k ospravedlneniu seba. Ani nebol sklamaný v nádeji. Zprávou jeho prekrapený pápež svojím nežným listom od 23. marca 881. vyslovil sv. Methodovi svoju sústrasť a dal mu na vedomie, že mimo jedného listu, v ktorom podal Svätoplukovi zpravu o jeho dokázanej pravovernosti, neposlal žiadneho druhého; že Vichingovi nedal žiadneho návodu, ktorý by bol odchodný od národu daného jemu (sv. Methodovi); že od Vichinga neprijal žiadnej zvláštnej prísahy, ba že s ním o podobnej záležitosti ani nehovoril. Konečne povzbudzuje sv. Methoda k trpezlivosti, dokladajúc, že keď s Vichingom dostaví sa snáď do Ríma pred apoštolskú stolicu, ten nezbedný suffragán neujde prisnemu potrestanin. Keď došiel tento list a čítaný bol verejne, ľud dôrazne si žiadal, aby aj ten prvý opravdivý list pápežov verejne prečítaný bol, tak že Svätopluk prinúteným bol urobiť ľudu po vôli. Môžeme si pomysleť, jak listom tým oparení boli Vichingovej, a jak boli potešení verní sv. Methodovi národovci!

Sv. Method vidiac, že Viching pre urazenie jeho cti, zvláštne ale pre urazenie apoštolskej stolice nenie hoden svojej biskupskej dôstojnosti, vyobcovať ho z cirkve, a tak si zabezpečil pokojné poslednie dni života.

Čo všetko konal sv. Method až do r. 885., v ktorom povolal ho Pán k večnej odplate, kto nám to povie? Potlačanie

slovanskej bohoslužby po smrti sv. Methoda na Morave, v
Poľsku, Čechách a Uhorsku zväčša zničilo i historické pamiat-
ky a písomnosti, ktoré by nám v pravom svetle zobrazily
apoštolskú činnosť a svätý život sv. Methoda. Že neopominul
jednať ani čo arcibiskup ani čo poslanec apoštolskej stolice k
Slovanom, ktoby o tom pochyboval? Na Morave posvätil chrá-
my vo Velehrade, Brne a Olomúci. Na Slovensku, v Sliezske
a Krakovsku, jakožto v zemiach tehdy pod žezlo Svätoplukové
náležavších, mal pod svojou arcibiskupskou berlou sedem bi-
skupství; z ktorých 4 byly bezpochyby: v Nitre, Bratislave
(Prešporku), Trnave a vo Spiši. Že sv. Method bol osobne
i v Čechách, ťažko pochybovať; pretože len z toho presvedče-
nia mohlo povstať to podanie, že prišiel do Prahy a pokrstil(?)
tam sv. Ludmilu. Nebol-li tam osobne, nedá sa pochybovať,
že aspoň slovanská bohoslužba bola tam až temer do XII. sto-
letia domovom. To jisté platí o Slovensku, Sliezske a Krakov-
sku, kde ešte dlho mnohé (ano niektoré dosavád) zachovaly
sa obyčaje cirkve cyrillomethodskej; ku pr. slovanské krstné
mená, pôsty dľa dňov východnej cirkve, svätenie vody na tri
Krále, koleda a podobné.

Z Čiech dostala sa cirkev slovanská i do Lužice a Mišne,
kam sahal politický vliv Svätopluka¹⁾. Potvrďuje nás v tom
ustné podanie, ktoré sa dosiaľ zachovalo, že tam v okolí Zho-
relca apoštoloval sám sv. Method a v Kráľoháji (Königshain)
u Javorníka na mieste pohanskej svätyne posvätil kostol. Táto
povešť nenie bez podstaty. Na hore Javorníku totižto stojí od
nepamäti križ, ku ktorému v deň sv. Václava putovával vždycky
nesčíslný zástup z blízka i z ďaleka, až i z Čiech. I za doby

¹⁾ Srov. 12. odseku pozn. 1.

reformácie vychádzali Javorničania so zástavami v ústrety pútnikom a súčastňovali sa v jejich prôvode. Pobožnosť odbyvala sa u križa, a na kolenách klačiaci ľud spieval starobylú pieseň: „Gospodi pomiluj ny“¹⁾).

13. Sv. Method v Rusku.

Država Svätoplukova dotýkala sa Ruska i Považím i Krakovskom, a nemôže byť žiadnej pochybnosti, že účinkovanie sv. Methoda vniklo i do Ruska, kde už sv. Cyrillom keď nie o. r. 855., aspoň o. r. 863. pripravená bola pôda pre slovanskú, sv. Cyrillom zostavenú bohoslužbu. Nedá sa ani ináč vysvetliť táže dosiaľ tam panujúca slovanská bohoslužba, jako že ona sv. Cyrillom zaštopená a sv. Methodom vypestovaná bola, tak že ju ani Latini polatinčiteľ²⁾, ani Gréci pogréciteľ nemohli.

Skutočne aj máme zprávy o tom, že nielen sv. Cyrill³⁾, ale i sv. Method chodili po Rusku.

Povešť o velikánskom diele sv. Methoda dostala sa i do Carihradu, kde vtedy na cisárskom prestole sedel Slovan, cisár Basil (867—886). Z počiatku, dokiaľ držal s nezákonným a Rímu protivným patriarchom Fociom, hneval sa na ss. Cyrilla a Methoda, že práve vtedy šli títo do Ríma osvedčiť svoju vernosť apoštolskej stolici, tak že potom — dľa legendy — i samému sv. Methodovi dostala sa do uší tá zvesť z Carihradu:

¹⁾ Sborník Svato-Methodějský. V Brně, 1884. str. 160 atď. Z dějin křesťanství mezi Slovany. V Brně, 1882. I, 8.

²⁾ Prví boli Variagovia (slovanskí Wagri?), zakladatelia ruskej ríše.
³⁾ Sv. Theodos, zakladateľ mníš. života v Rusku († 1074) písal k Iziaslavovi „de religione Variagorum, i. e. Latinorum. Martinoff: Annus ecclesiasticus pag. 122.

⁴⁾ Srov. odstavce 3. a 4. tohoto spisu, jako i dr. Pelesza díelo: Geschichte der Union, Wien.

„Cisár sa hnevá naň (t. j. na Methoda), tak že, keď ho najde, nebude viac živ.“ Basil zajiste rád by bol dostal slovanskú cirkev do sväzku i politického i cirkevného s Carihradom. Pozdejšie okolnosti sa však zmenily; cisár Basil nielen obnovil spojenie s Rímom, ale r. 880. poslal pápežovi Jánovi VIII. i válečnú pomoc proti jeho protivníkom. I poslal k sv. Methodovi — praví legenda — list: „Otče ctihodný, velice si žiadame teba vidieť, buď tak dobrý, vydaj sa k nám na cestu, abysme ťa videli, dokiaľ si na tom svete, a prijali od teba požehnanie.“ Pravdepodobné je, že list ten dodaný bol sv. Methodovi vtedy, keď kenal apoštolskú cestu nad Čiernym morom v Rusku. Sv. Method, dovedený sa od doručiteľa listu, že sa stalo spojenie Carihradu s Rímom, šiel ta, a cisár prijal ho s veľkou čťou a radosťou; a pochváliv jeho učenie, zadržal z učeníkov jeho kňaza i diakona so slovanskými knihami; a obdariv ho veľmi, odprevadil ho opäť slavno do jeho stolice.¹⁾ Toto odprevadenie zajiste stalo sa obyčajnou cestou po Čiernom mori do Ruska.

14. Svätý Method a Arpád.

Lode grécke asi na jar r. 884. vysadily sv. Methoda na breh Čierneho mora nad ústie Dunaja, kde veľvojvoda Arpád ležal so svojími Bulharo-Uhrami. Keď prišiel na strany Dunajské — praví legenda —, kráľ uhorský chcel ho vidieť. I ačkoľvek nektorí mluvíli a sa domnievali, že nezbude ho bez muky, šiel k nemu. On ale, jako sa sluší na pána, tak ho prijal uctíve a slavno s radosťou; a pobesedovav s ním, jako sa slušalo obom takým mužom mať rozmluvy, prepustil ho, obľúbiv si

¹⁾ Prameny dějin českých. I, 50.

ho a zľúbav, s darmi veľikými, a riekol mu: „Pomni na mňa, ctihodný Otče, vo svätých modlitbách svojich vždycky!“ Samo sebou rozumie sa, že sv. Method besedoval s Arpádom slovansky, pretože Arpád a jeho čierni Uhri boli mluchy bulharsko-slovanskej, nie ale maďarskej, a ktorou až pozdej zjavili sa v Rusku a Uhorsku Polovci čili Kumáni¹⁾).

Arpádovi Bulharo-Uhri boli síce mahomedánmi: ale nenie pochybnosti, že mnohí už v Chersone a Carihrade dostali známosť kresťanstva, v ktorom utvrdení boli potom skrze sv. Cyrilla, keď tento o. r. 855. apoštoloval v kozarskej države²⁾), ku ktorej náležal i Arpád so svojimi zástupami. Je to vecou docela prirodzenou, že Arpád už vtedy poznal sv. Methoda, jestli tento — jako niektoré legendy udávajú — apoštoloval so sv. Cyrillom v Kozarsku. Jestli nebol ale vtedy sv. Method po boku sv. Cyrilla: jakoby Arpád nebol si žiadal vidieť brata toho sv. muža, s ktorým sa bol obznámil o. r. 855. nad Čiernym morom?

Je pravda, že nám v školách a mimo školy blúznili a blúznia o Arpádovi, že bol pohan: však ale pravdepodobné je, že náležal k tej strane ľudu svojeho, ktorá bola kresťanskou. Aspoň tie slová, ktorými sa Arpád odporúča do modlitby sv. Methoda nezapáchajú pohanstvom. Ostatne potomný dejepis slovanskej cirkve na brehoch Tisy pravdepodobnou činí tú mienku, že Arpádovi Bulharo-Uhri a jejich spoločníci Kozari z veľkého Bulharska priniesli so sebou nielen mahomedánstvo, ale i kresťanstvo so slovanskou bohoslužbou³⁾).

¹⁾ Arpád a Uhorsko. V Turč. Sv. Martine, 1884. str. 5 atď.

²⁾ Srov. odstavce 4. tohoto spisu.

³⁾ Sv. Method a Uhorsko. V Turč. Sv. Martine, 1884.

15. Sv. Method vyhotovil preklad sv. písma.

Sv. Method, cífac klesajúce sily svoje, starostlivý bol o to, aby zanechal po sebe cirkvi svojej sväté a dôstojné dedičstvo v slovanskom preklade sv. písma.

Knihy pre modlitby, spev a bohoslužbu v chráme, pre vyučovanie mládeže v škole a ľudu v chráme, jako i spisy sv. Otcov pre vzdelanie kňaza a veriacich bol preložil na slovanský jazyk už predtým s bratom svojím, sv. Cyrillom. Na tom však nebolo dosť jeho bohumilej horlivosti; v tej bohoslužebnej reči, v ktorej sv. Cyril sriadil bohoslužbu, chcel dať stádu svojemu celé sv. písmo. „Potom — tak praví legenda — vzdialil sa od všetkého hlnku a starostlivosť svoju složil na Boha (Žalm 54, 23.). Prv však, ustanoviv z učenníkov svojich dvoch kňazov, pisarov rýchlych veľmi, preložil všetky knihy úplna, krom Makkabejských, z gréckeho jazyka do slovanského za šesť mesiacov, počnúc od mesiaca brezna r. (884.) do dvadsiateho šiesteho dňa mesiaca rijna“. Práca to ovšem náramná a sošlému veku sv. Methoda veľmi nesnadná, tak že temer zdá sa byť neuveriteľným, aby za šesť mesiacov bol v stave býval prekonať ju. Ovšem pomoc Božia mnoho môže: avšak bez ztenčenia zásluh sv. Methoda sa nazdávam, že práca bola mu uľahčená upotrebením glagolsko-slovanského sv. písma, ktorého preklad pripisuje dejepis sv. Hieronymovi. Sv. Method spozorovav, že glagolsko-slovanské sv. písmo pri mnohom prepisovaní na niektorých miestach bolo buď chybné, alebo nejasné, porovnával ho s gréckym a — kde bolo treba — opravoval. Tak opravené čiastky oni dvaja kňazi prepisovali. Potvrdzuje to i ten výzkum slovanských učencov, že čím sú staršie ky-

rillské a glagolské pamiatky písomné toho druhu, tým viac sa vo slovách shodujú.

Z tej bohumilej práce ale vyrušený bol starostlivosťou o Veľko-Polsko a posviackou chrámu sv. Petra a Pavla v Brne.

Svätopluk zabezpečiv sa zo strany Nemcov, zanášal sa myšlienkou, spojiť západných Slovanov v jednu mohutnú slovansko-katolícku državu, ktorá by bola v stave odolať nemeckému vše hltajúcemu cisárstvu. Tým cieľom vyzval knieža Veľko-Polska, aby sa tiež k jeho države pripojil; a keď to odoprel, pozdvihol proti nemu válku. Prvá válka bola bez výsledku. O tom legenda takto vypráva: Pohaný knieža, mocný veľmi, sediac na Visle, posmieval sa a činil priekorie kresťanom. Poslav (sv. Method) k nemu, riekol: „Dobre by bolo, aby si sa pokrstil, synu, o svojej vóli vo svojej zemi; abys nebol zajatý a nútene krstený v cudzej zemi, a zpomnel si na mňa.“ Čo sa i stalo. Jednúc Svätopluk opäť bojoval s (tými) pohanmi, a nič nesviedol, ale predlieval. Keď sv. Petra mša, t. j. služba sa slúžila¹⁾, poslal (sv. Method) k nemu (Svätoplukovi), reknúc: „Slúbiš-li mi, že svätý deň Petrov stráviš u mňa s vojami svojími, verím v Boha, že vydá ti jich v brzku.“

V zpráve tej zpomínaná slavnosť sv. Petra, ku ktorej sv. Method povoláva Svätopluka, bola zajiste slavnosť mimoriadna, posvätenie to chrámu sv. Petra a Pavla v Brne²⁾. Po tejže slavnosti pohol sa Svätopluk s nesčíselným ľudom svojim k Visle: porazil a zajal knieža a Veľko-Polsko pripojil k države a cirkvi moravskej³⁾.

¹⁾ Vlastne slavnosť sv. Petra a Pavla.

²⁾ Boczek: Cod. dipl. I, 64; 70.

³⁾ Bielowski: Mon. Pol. Hist. I, 37; 88; 118.

Po dokonanej posviacke chrámu pokračoval sv. Method v preklade sv. písma. „Skončiv ale — praví legenda —, vzdal náležitú chválu a slávu Bohu, ktorý dal takú milosť a úspech, a slúživ sväté tajomné oslávenie (sv. mšu) s duchovenstvom svojím, vykonal pamiatku svätého Demetria¹⁾).

16. Sv. Method ustanovil nástupcu.

Poslednia starosť sv. Methoda bola, aby po jeho smrti stal sa arcibiskupom jeden z tých biskupov, ktorý nad inými vynikal pravou vierou, čistým životom, apoštolskou horlivosťou a vernou láskou k Slovanom. Arcibiskupom ustanoviť niekoho, ovšem náležalo stolici apoštolskej: ale odporúčať niekoho stolici apoštolskej za arcibiskupa, náležalo biskupom a duchovenstvu. Títo kde mali hľadať uprimnejšiu radu v tom, nežli u sv. Methoda. Učinili to. Otázali sa ho — zvestuje legenda — i pravili: „Koho uznávaš, otče a učiteľu ctihodný, medzi učenníkami svojimi (za hodného a schopného), aby vo tvojom učení bol tvojim nástupcom?“ Ukázal jim na jedného z dôverných učenníkov svojich, Gorazd zvaného, reknúc: „Tento je vašej zeme svobodný i v latinských knihách dobre sa vyznajúci, pravoverný muž: on buď nástupcom mojím.“

Rada sv. Methoda bola docela správna. Viching ovšem bol skorej vysvätený: ale pro svoje biskupa nehodné jednanie bol vyobcovaný z cirkve a potuloval sa kdesi vo dvore Arnulfa. Po ňom najstarším biskupom bol Gorazd, domorodec a nie cudzinec, vzdelaný nielen v slovanskej a gréckej mluve, ale i

¹⁾ Skutočne vo východnej cirkvi a v Uhorsku sviatok sv. Demetria svätí sa dňa 26. októbra, v západnej cirkvi ale 8. okt.

v latinskej, ktorá sa u arcibiskupa požadovala, aby nielen v istých okolnostiach konal bohoslužbu latinsky, ale schopný bol i ústneho a písomného jednanja s Rímom. Nenie teda divu, že múdra rada sv. Methoda našla všeobecného súhlasu.

17. Smrť a pohrab sv. Methoda.

Bolo to vo kvetnú nedeľu, dňa 4. apr. 885., keď sv. Method, už celý zomdlený, posledný kráť vstúpil do chrámu Velehradského, aby predniesol Bohu najsv. obeť, posilnil sa nebeskou mannou na cestu do večnosti a dal požehnanie kráľovi a milému stádu svojemu. Rozlúčiv sa takto s kráľom a ovečkami svojimi, navrátil sa do príbytku svojeho; tam v kruhu drahých učenníkov svojich čakal na svoju poslednú hodinku. „Strážte mňa, deti, do tretieho dňa“ — pravil v duchu pro rockom; a keď svítal tretí deň, zavzdychol si s umierajúcim nebeským majstrom Ježišom na kríži: „V ruky tvoje, Pane, porúčam ducha svojeho“ (Luk. 23, 46), a tak dňa 6. apr. r. 885., v štyriadvadsiatom roku arcikňazstva, v dvaadvadsiatom roku apoštolovania svojeho usnul v Pánu.

„Učenníci jeho — tak dokladá legenda — poradivše sa a vzdavše náležitú úctu telesným ostatkom svätého metropolity, konali služby cirkevné latinsky, grécky (východno-slovansky) a slovansky (glagolsky)“. Po vykonaných službách Božích pochovali ho, od všetkých bolastne oplakávaného, vo veľkom moravskom, t. j. vo Velehradskom katedrálnom chráme po ľavej strane za oltárom svätej Bohorodičky.

„Ty ale — tak končí legenda — svätá a ctihodná Hlavo s prímluvami svojimi pozieraj z výše na nás, po Tebe tužia-

cich! Zbavuj od všetkého nebezpečenstva učenníkov svojich, i rozširujúc učenie i zaháňajúc bludy: aby sme — jako je nášeho povolania dôstojno — žijúce tu, stáli s tebou, čo stádo troje, po pravici Krista Boha nášeho a prijali večný život od neho.“ Amen.

U redaktora „Katol. Novin“ v D. Krupej (A. Koronpa. Pozsony m.) k dostaniu sú okrem tohoto nasledujúce ešte spisy:

Viera, štít a kotva kresťana v teraj. ších časlech. Cena výt. 20 kr., poštou 25 kr.

Zábavno-poučná zahrádka. Rozprávky. Sošit II. Cena výt. 20 kr., poštou 25 kr.

Moderná zásada národnostná a kresťanstvo. Cena 6 kr., poštou 8 kr.

Nové voľby a stará viera. Cena 3 kr.

Nezloreč! Cena 20 kr., poštou 25 kr.

Obeta Nového Zákona. Cena 20 kr., poštou 25 kr.

